

Mose Hansen: Som flere af de ærede ordførere har været inde på, har loven om bekæmpelse af flyvehavre virket godt i den tid, den har eksisteret, og de skærpede bestemmelser, der nu skal indføres, kan vi fra mit partis side helt og fuldt tiltræde.

Landbrugsministeren (Skytte): Jeg takker for tilslutningen.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om indkøbsforeninger for mindre jordbrugere.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 433, fremsættelsen i tidenden sp. 1230).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Chr. Rasmussen: Det er mit indtryk, at vi har hørt ikke så lidt om landbrug i eftermiddag, og jeg skal derfor kun gøre ganske få bemærkninger til det lovforslag, der her er til behandling. Det giver jo udtryk for, som vi kender det fra visse andre landbrugslovforslag, vi har haft fremme i de seneste tider, at landbruget fattes penge. Her er dog et af de områder, hvor jeg mener der ville være grund til at yde et større beløb til lån. Indkøbsforeningerne har for længst bestået deres prøve, og da man med loven i 1960 stillede 25 mill. kr. til rådighed for en 10-årig periode, var man vel allerede da klar over, at dette beløb ikke tilnærmelsesvis kunne strække til, når det skulle anvendes til udvidet mekanisering. Det foreliggende lovforslag går da også ud på en fordobling af dette beløb, idet der stilles yderligere 25 mill. kr. til rådighed.

Den eneste nydannelse i lovforslaget er, at der skabes adgang til en fælles mekanisering, altså åbnes mulighed for, at flere jordbrugere kan slå sig sammen om at købe større maskiner og så opnå lån hertil. Jeg skal ikke lægge skjul på, at lige straks, da jeg hørte om denne tanke, havde jeg visse

betænkeligheder, ikke af hensyn til risikoen for udlånene i den forstand, men jeg var betænkelig med hensyn til, om den garanti, som eksisterer i øjeblikket, skulle kunne holde over for en udvidelse som den, der her er tale om. Da lovforslaget imidlertid er udformet på en sådan måde, at de mennesker, som køber i fællesskab, hæfter solidarisk, opstår her ikke noget problem, og jeg skal på mit partis vegne anbefale lovforslaget til velvillig behandling.

Søren Jensen: I modsætning til det ærede medlem hr. Chr. Rasmussen må jeg sige, at da vi for 2 år siden havde lovforslaget om indkøbsforeninger til mindre jordbrugere til behandling og det blev vedtaget for en 10-årig periode, havde vi ikke — og jeg tror heller ikke den højtærede landbrugsminister — ventet, at vi allerede nu, 2 år efter, skulle have loven til behandling igen. Men det fremgår jo klart af ministerens fremsættelsestale, at de 25 mill. kr., der da blev stillet til rådighed for indkøbsforeningerne til udlån til investering i husdyr og maskiner, er blevet efterspurgt og udlånt hurtigere end beregnet, og at de tilbageværende midler skønnes at ville være opbrugt ved finansårets udgang. Det er for mig at se hovedårsagen til, at indkøbsforeningerne har anmodet om et nyt lån, og til det forslag, vi har til behandling i øjeblikket, og som jo går ud på at stille yderligere 25 mill. kr. til rådighed i nævnte periode.

Vi har med interesse fulgt indkøbsforeningernes virke, og det er vort indtryk, at de har arbejdet godt, og at deres virke har været til megen gavn for de mindre jordbrugere, som de omfatter. Den øgede rationalisering og mekanisering, loven har medvirket til, har været en god hjælp og lettelse i det daglige arbejde, hvor det flere steder er blevet almindeligt, at man er fælles om de dyreste maskiner og hjælper hinanden.

Udviklingen har nødvendiggjort en rationalisering og mekanisering også i den del af landbruget, som lovforslaget omfatter. Derfor finder vi den udvidelse, der er foreslået med henblik på fælles mekanisering, naturlig, men som bekendt og som tidligere i dag berørt ventes der jo et udspil fra landbokommissionen i ret nær fremtid angående

[Søren Jensen.]

den fremtidige struktur inden for landbruget, og vi ved, at netop fremtiden for de mindre brug, som vi her taler om — det gælder i alt fald de mindste af dem, dette forslag omfatter — er noget af det, man alvorligt beskæftiger sig med. Er det da ikke naturligt, at vi afventer et udspil fra landbo-kommissionen, inden vi vedtager en lov, der skal gælde til 1970, og en bevilling på 25 mill. kr., som der her er tale om?

Forholdet er desværre, at det ikke kun er den del af landbruget, som dette lovforslag omfatter, der i dag står og mangler kapital til investering. Der er i det hele taget et behov for kapital til investering i landbruget i dag større end nogen sinde, og derfor vil jeg spørge den højtærede landbrugsminister: hvad lå der bag de bemærkninger, der blev gjort, da denne lov i sin tid var til behandling, hvor ministeren omtalte bedre finansieringsbestemmelser for hele landbruget og derefter pegede på bygningsforbedringer og generationsskifte og bebudede forslag herom, når forhandling om konkrete bestemmelser var afsluttet? Jeg forstod det sådan dengang, at det kunne ventes ret snart. Dernæst er der en anden ting, jeg vil pege på, og det er renten. Her har det ærede medlem hr. Aage Fogh gennem årene talt om en overgang til privat finansiering og normal markedsrente helt på linje med, hvad vi i venstre gerne ser undersøgt. Vi finder, at der er andre områder, hvor man kunne give landbruget en betydelig bedre og større hjælp end den, der ligger i den lave rente i dette lovforslag, men som jeg indledte med at sige, har vi indtrykket af, at det er en god lov, at den har virket efter sin hensigt, og at den har været til gavn for investeringerne i det mindre landbrug. Derfor kan også jeg tilsige lovforslaget en velvillig behandling i udvalget.

Niels Ravn: Det var, som det allerede er navnt, i begyndelsen af 1960, vi sidste gang behandlede denne lovgivning. De mid-

ler, der da blev stillet til rådighed, skulle strække til for en 10-årig periode. Allerede i september i indeværende år ansøgte den højtærede finansminister finansudvalget om og fik bevilget de sidste penge. Man kan altså sige, at der her har fundet en udvikling sted, som i nogen grad ikke var forudset ved lovens behandling i 1960. Dengang blev der stillet 25 mill. kr. til rådighed over en 10-årig periode; nu ønsker man dette beløb forhøjet med yderligere 25 mill. kr. uden binding til noget finansår. Det vil sige, at vi måske kan forvente allerede om et år — eller hvad ved jeg — at finansministeren kommer tilbage til finansudvalget og beder om en ny bevilling.

Af landbrugsministerens fremsættelsestale fremgår det, at indkøbsforeningerne for så vidt havde ønsket at gå et skridt videre, havde ønsket at få en bevilling, hvor der overhovedet ikke var tale om noget beløb; den eneste begrænsning skulle være den, der er sat i selve loven med hensyn til garantikapital o. s. v. Den højtærede minister giver udtryk for, at regeringen ikke ønsker at gå så vidt. Jeg har forstået det sådan, at det, der her sker, ikke når op på siden af, hvad der kunne være mulighed for i relation til de bestemmelser, som loven indeholder med hensyn til udlånsmuligheder.

Det konservative folkeparti erkender, at landbruget i dag har et stort finansieringsbehov, og det gælder naturligvis hele landbruget, også de dele af landbruget, der her er tale om. Men vi foretrækker, at man drøfter dette finansieringsbehov for landbruget som helhed, at man ikke skiller en enkelt gruppe ud og lovgiver alene for den, og det forekommer os særlig mærkværdigt, at man ønsker at stille midler til rådighed for den del af landbruget, som man jo har erkendt, også fra regeringens side, bør forsvinde gennem strukturrationalisering i de nærmest kommende år. Det ærede medlem hr. Carl Petersen siger i en udtalelse til Husmandshjemmet for 20. april i år, hvor det ærede medlem stilles over for spørgsmålet om sit syn på de størrelses-

[Niels Ravn.]

normer, der må være gældende fremover inden for dansk landbrug:

„Jeg tror, 30-40 tdr. land vil være for lidt om 20 år, og i dag er det i hvert fald ikke for meget“.

Det ærede medlem giver udtryk for, at den investering, vi her foretager, foretages i bedrifter, som vi allerede i dag erkender er for små og bør forsvinde, og når man dertil betænker, at afdragstiden i det væsentlige, når der er tale om mekanisering, er strakt over 10 år, betyder det altså, at man i denne 10 års periode finansierer en bedriftsform, som man i forvejen erkender er for lille og om disse 10 år endnu mere vil stå i misforhold til det ønskelige med hensyn til brugsstørrelser. Vi erkender, at der er et stort finansieringsbehov, og det er der også i landbruget, og vi erkender også fra alle sider her i salen, at det kan have sine vanskeligheder at fremskaffe disse midler. Men når det ligger sådan, må det netop være påkrævet, at vi er varsomme med ikke at foretage fejlinvesteringer, og det, det her drejer sig om, er i det væsentlige investeringer i maskintyper, der vil vise sig at være for små og uhensigtsmæssige, efterhånden som ejendommene sammenlægges til større bedriftshenheder.

Det andet område, som for så vidt er en nydannelse, det, man har kaldt for fællesmekanisering, kan mit parti se på med større velvilje. Her vil bevillingerne blive givet til maskintyper, som også efter strukturrationaliseringens gennemførelse vil kunne finde anvendelse i dansk landbrug inden for de typer og brugsstørrelser, vi når frem til.

Ud fra disse betragtninger finder jeg, at der i høj grad er grund til at overveje, om ikke vi bør holde igen med denne lovgivning, en lovgivning, der udelukkende sigter imod brugsstørrelser, som praktisk talt alle, også landbrugsministeren, har erkendt vil forsvinde inden for en rimelig tid.

Det overrasker mig i særdeleshed, at det ærede medlem hr. Chr. Rasmussen i dag har kunnet give tilslutning til en sådan lovgivning. Det er ikke mange dage siden, vi oplevede at høre ham fra denne talerstol kritisere mekaniseringen og give udtryk for, at den var gået over gevind. Efter hans udtalelser i dag forstod jeg ham således,

at det kun er, når landbruget mekaniserer for egne penge, han er betænkelig — når det drejer sig om statens midler, ser han på det med mildere øjne; så kan han godkende også denne form for mekanisering.

Jeg skal med disse bemærkninger på mit partis vegne give udtryk for, at vi er villige til at se på lovforslaget i et udvalg. Vi er forholdsvis velvilligt indstillet til tanken om fælles mekanisering; det øvrige må vi tage forbehold over for.

Jens P. Jensen: Jeg vil gerne benytte lejligheden til at sige tak til den højtærede landbrugsminister for fremsættelsen af lovforslaget om indkøbsforeninger til mindre jordbrugere. Der er stærk efterspørgsel efter lån til forskellige formål, ikke mindst til mekanisering. Løven af 24. februar 1960 gav det mindre landbrug 25 mill. kr., men det viste sig jo hurtigt, at dette beløb langt fra kunne dække det behov, der var hos medlemmerne. Høståret 1959 med den mindre høst var vel årsag til, at mange gik over fra heste til traktor for derved at kunne beholde den øvrige besætning i nogenlunde uændret omfang, og dertil kom, at der med den nye lov af 1960 var givet muligheder for at yde større lån til traktorkøb. Før var det 2 500 kr., og i særlige tilfælde kunne der ydes 3 000 kr. til nybegyndere. Men efter ændringen i 1960 er det muligt at yde op til 5 000 kr. til brugte traktorer, dog aldrig mere end $\frac{3}{4}$ af det indkøbtes værdi, og der kan ydes op til 10 000 kr. til nye traktorer.

Jeg vil gerne her oplyse, at de fleste indkøbsforeninger har den praksis, at der ydes højst 8 000 kr., som afdrages over 8 år. Når der skal gives lån til den brugte traktor, forlanges der en attest fra maskinkonsulenten på, at den har en kvalitet, der svarer nogenlunde til dens pris og til det lån, der sættes i den — for helt undgå lån til brugte traktorer kan vi vel ikke endnu.

Men der er behov for flere midler. Der gik ikke 2 år, før de første 25 mill. kr. var udlånt, så hvis indkøbsforeningerne fortsat skal virke, er det nødvendigt, at der stilles flere midler til rådighed. Betingelserne er uændrede: 20 pct.s garanti over for staten. I det fremsatte lovforslag er der desuden åbnet mulighed for at give lån til køb af maskiner og redskaber til maskinfællesskab.

[Jens P. Jensen.]

Salget sker på almindelige kontraktvilkår — de samme som indkøbsforeningernes vilkår i almindelighed — dog med 20 pct.s indbetaling, og lånet skal løbe over 5 år.

Indkøbsforeningerne har arbejdet siden 1940 og gennem deres arbejde været en god støtte og en stor hjælp på mange måder. Der er pr. 1. april 1961 32 foreninger ud over landet med et medlemstal på ca. 44 000, hvoraf de ca. 30 000 er optegnet og har en garanti på 13 507 000 kr. og en reserve på 3 295 000 kr. Jo, der har været brug for indkøbsforeningerne gennem den lange år-række; de har haft deres mission. De har i alt haft 53 754 udlån til forskellige. Stort set er arbejdet med at få lånene tilbagebetalt også gået godt. Jeg vil da gerne pointere, at staten ikke har haft tab i den tid, hvorfor det må anbefales, at der fortsat stilles midler til rådighed efter lovens formål. Udgifterne ved administrationen, der er henlagt til de lokale bestyrelser, er meget beskedne.

Jeg kan give dette lovforslag det radikale venstres anbefaling og tilsige medvirken til, at det gennemføres snarest muligt.

Morten Lange: Jeg synes i og for sig, at dette lovforslag er et meget effektivt indslag i den strukturændringsdebat, som foregår, hver gang vi har et landbrugsforslag til diskussion. Det viser i kolde og klare realiteter, at husmandsbrugene på kort tid — meget, meget kortere end forudset — har kunnet finde rimelig og fornuftig anvendelse for så store midler til investering i tekniske hjælpemidler. Jeg synes i virkeligheden, det giver os et godt ord med på vejen i strukturdebatten. Det viser, at husmandsbrugene er indstillet på, at der skal ske noget, og at de er klar til at tage opgaven op, lige så snart der bliver stillet penge til rådighed på rimelige vilkår.

Det er et af de punkter, hvor mit parti vil være i stand til at strække sig meget langt. Hvis det er den form for landbrugsstøtte, man er ude efter, skal vi gerne medvirke. Det er langt mere rationelt, langt mere fornyende, langt mere strukturændrende end at binde så og så mange tikronesedler i halen på diverse bovflamme køer. (*Landbrugsministeren* [Skytte]: Hvorfor skal

de være bovflamme?). Jeg sagde „diverse bovflamme køer“. Jeg er fuldstændig klar over, at de, der ikke er bovflamme, nok får en tikroneseddel i halen, men det var jo de bovflomme køer, der ikke skulle have det, heller ikke de trepattede, eller hvad man ellers har hængende rundt omkring. Der er ingen rationel tendens i den støtte-lovgivning, vi gennemførte for nogen tid siden, hvorimod erfaringen ganske klart viser, at der i det foreliggende lovforslag i hvert fald er en tendens, der går i en rimelig retning. Vi kan derfor tilsige vor medvirken til at se på lovforslaget i et udvalg; der kan jo altid være detaljer, som der måske skal fikses lidt op på, men tendensen er både rimelig og fornuftig.

Det er ganske udmærket som vejledning for vælgerne at få debatter af denne slags lidt hen på eftermiddagen, for først nu blev det fuldstændig klart, hvor udpræget en storagrarstøtte man har i det ærede medlem hr. Niels Ravn. Han har i mange af de tidligere lovforslag, vi har haft med at gøre, på en udmærket måde balanceret sådan, at han ikke for nøjagtigt kom til at præcisere, hvordan det konservative partis stilling til husmændene egentlig var. Men i det ærede medlems indlæg denne gang blev det sagt fuldstændig klart, at egentlig burde alle husmandsbrug på under 40 tdr. land likvideres i løbet af de næste 5 år. Men i hvert fald er det da klart, at de, der udnytter denne lovgivning, hidtil har vist, at husmændene nok skal vide at komme med praktiske svar på den slags. Det skal der også nok komme nu, da vi lægger 25 mill. kr. til. Der er mange overordentlig velegnede husmandsbrug her i landet, som nok skal klare sig, men de konservative bliver måske en lille bitte smule sure i den anledning.

Mose Hansen: I det foreliggende lovforslag om ændring af lov om indkøbsforeninger for mindre jordbrugere er det vigtigste bestemelsen om lånebeløbet på 25 mill. kr., som nu skal stilles til rådighed. Sidste gang, da loven blev revideret og forlænget — det var i februar 1960 — blev der stillet ca. 28 mill. kr. til rådighed, og dette beløb skulle gælde for en 10-årig periode; men i løbet af godt halvandet år er det beløb, man forudsatte kunne vare i 10 år, opbrugt. Den lånetrang, landbruget her har dokumenteret

[Mose Hansen.]

med tørre tal, synes for mig at pege på to ting, for det første at landbruget i al almindelighed og i dette tilfælde det mindre landbrug er ude i store økonomiske vanskeligheder, for det andet at disse vanskeligheder er kommet helt bag på den højtærede landbrugsminister og indkøbsforeningernes ledelse. Ellers ville beløbet på godt 28 mill. kr. i 1960 vel ikke være blevet fastsat til at gælde for en 10-årig periode. De 25 mill. kr., man nu søger om til brug inden for de nærmeste år, mener jeg vil være brugt i løbet af få år, for selv om indkøbsforeningerne kan forøge udlånsbeløbet gennem genudlåning ved hjælp af de afdrag, der kommer ind, vil der jo nok komme nye anmodninger til landbrugsministeriet om forhøjelse af beløbet. I modsat fald må indkøbsforeningerne i visse perioder lukke for udlån, da der ikke er flere penge i kassen.

Den stærke efterspørgsel efter lån i indkøbsforeningerne skyldes måske til dels den lave rente, der betales for disse lån; men jeg mener nu, at den egentlige årsag til det store lånebehov må søges i landbrugets likviditetsvanskeligheder og desuden i, at pengene ikke er til stede de steder, hvor de pågældende landmænd normalt skulle søge lån, fordi den private opsparing ikke er blevet fremmet. Staten har foretaget opsparingen i mange tilfælde og dermed overtaget udlånsopgaverne, og det finder mit parti forkert. Vi finder det betænkeligt, at landbruget, i dette tilfælde det mindre landbrug, skal være henvist til at søge statslån for at gennemføre mekanisering og rationalisering af bedrifterne. Efter den produktionsmæssige arbejdsindsats, der har været ydet ude i disse små bedrifter gennem årene, og de pågældende brugeres mådeholdne krav til tilværelsen og samfundet skulle disse landmænd i højere grad, end tilfældet er, have mulighed for til dels at være selvfinansierende. Kendsgerningerne viser beklageligvis noget andet, men det er afgjort ikke disse flittige landmænds skyld. Man har ved flere lejligheder i dag draget de mindre landbrugs muligheder fremover i tvivl. Jeg tror ikke, man skal sige, at det mindre landbrug afgjort ikke kan klare sig i den tid, der kommer, for man må gøre sig klart, at ved afskaffelse af det mindre land-

brug opnår man ikke en forbedring af rentabiliteten i det samlede landbrug.

Vi har den opfattelse, at den lånetrang, der nu er til stede, må dækkes ikke gennem indkøbsforeningerne, men gennem landbrugsrealkreditfond, hvor også det mindre landbrug har repræsentanter, som er med ved vurderingen og bedømmelsen af ejendommenes låneværdi samt mulighederne for lånernes tilbagebetalingsevne.

Det oplyses, at der gennem indkøbsforeningerne i sidste regnskabsår er købt ca. 2 000 traktorer. Jeg er ikke modstander af husmandsbrugenes mekanisering, men jeg er af den opfattelse, at der her begås ikke så få fejlinvesteringer. Mekanisering bliver ikke, det må erkendes, gennemført ved køb af traktorer. For mig at se bindes der alt for mange penge i mekaniseringen i forhold til arealet og den udnyttelsesgrad, maskinerne kan få. Jeg er derfor af den opfattelse, at mekaniseringen af det mindre landbrug i højere grad bør ske ved fællesmekanisering eller maskinstationer, og jeg har da også bemærket, at de foreslåede ændringer i loven bl. a. går ud på at rette på dette og tilskynde til fællesmekanisering; hvad jeg mener vil være rigtigt.

Forleden dag, da vi behandlede lovforslaget om en rapsordning, var det ærede medlem hr. Chr. Rasmussen inde på mekanisering og fejlinvestering i landbruget, og jeg skal villigt indrømme, at der sikkert er steder, hvor der er sket fejlinvesteringer, og jeg tror, at dette i høj grad gælder det mindre landbrug, hvor man anskaffer en traktor i håb om, at man dermed er færdig med mekaniseringen.

Landbruget og i særdeleshed det mindre landbrug vil antagelig i de kommende år komme ud for visse strukturændringer, og mit parti er derfor af den opfattelse, at man, inden der skal tages stilling til den nye långivning, må fastlægge, hvorledes det mindre landbrug er tænkt indpasset i den fremtidige landbrugsstruktur, og dets produktionsmæssige placering.

Mit parti er også af den opfattelse, at de foreslåede låneforanstaltninger ikke forbedrer det mindre landbrugs stilling eller dets rentabilitet, således at der ved forbedret rentabilitet kunne blive mulighed for og råd til den lige så vigtige opgave: forbed-

[Mose Hansen.]

ring af produktionsrummene og boligerne. Begge dele er i de allerfleste landbrug og ikke mindst i mange mindre landbrug utidsvarende og saneringsmodne.

Mit parti har tidligere givet udtryk for, at det ikke er med nye lån, man hjælper landbruget, når det har besvær nok med at klare dem, der er. Skal der lånes, må det, som jeg allerede har nævnt, være gennem landbrugets realkreditfond. Desuden mener jeg, at man må afvente, hvad der fremkommer fra landbokommissionen med hensyn til finansiering af landbruget.

Aage Fogh: Jeg vil gerne til indledning gøre opmærksom på, at det ikke alene er låneforeningerne, vi arbejder med, det er også indkøbsforeningerne. Dernæst må jeg sige, at det har interesseret mig meget at høre alle de spådomme, der har været angående landbrugets fremtid. Jeg tror godt, vi kan have lov til at sige til hinanden, at det er der ingen af os der ved så forfærdelig meget om. Hvis det former sig, som jeg håber, og som vi forhåbentlig alle sammen håber, at man ud over Europa igen vil købe danske landbrugsvarer og betale dem med en rimelig pris og i rimelig konkurrence, bliver der store muligheder for dansk landbrug, også for det mindre landbrug, omend måske ikke for det helt lille landbrug; og så bliver problemerne ikke så store, som det nu er fremstillet fra mange sider.

Hvad angår indkøbsforeningerne, vil jeg gerne sige til det ærede medlem hr. Søren Jensen, der fremhæver, at jeg engang ved en eller anden lejlighed har sagt, at jeg var tilhænger af, at man skulle låne penge i det frie marked: det er jeg stadig væk, jeg er stadig væk af den opfattelse, at indkøbsforeningerne burde arbejde med obligationer, men disse obligationer skulle være statsgaranterede, og så skulle foreningerne til gengæld have mere fri rådighed over lånenes anvendelse. Jeg kan i denne forbindelse gøre opmærksom på, at de tanker var vi inde på, da vi drøftede realkreditfonden. De blev desværre ikke gennemført, vel nok fordi kreditforeningerne og bankerne var de stærkeste, og vi fik i stedet for landbrugets realkreditinstitut.

Hvis man tager et pengeinstitut til sammenligning med landbrugets realkredit-

institut — jeg kan måske bruge fiskeriban-banken — så arbejder fiskeribanen med obligationer, der er udstedt med statsgaranti, og sidst jeg tog oplysning om de to institutioner, var forholdet det, at fiskeribanen arbejdede ca. 1½ pct. billigere end landbrugets realkreditinstitut. Derfor vil jeg gentage, at jeg tror, vi ad åre og helst inden alt for længe skulle prøve, om vi ikke kunne finde vej frem til en ordning, hvorefter indkøbsforeningerne ikke skal have deres penge som statslån — så de ikke længere skal høre alle disse skoser og hentydninger fra anden side — men skaffer sig pengene udstedt i obligationer. Disse obligationer statsgaranteres, og så burde indkøbsforeningerne have lov til at give udlån mod pant i bygninger, for man kan vist sige, at det burde være sådan, at indkøbsforeningerne til enhver tid kan sætte ind på det område, hvor der er stærkest behov for hjælp. Jeg har haft at gøre med det igennem en årrække; i 30erne, ja, allerede i 20erne, var det ikke maskiner, det drejede sig om, men det drejede sig om at få tuberkelfri besætninger, og jeg kan forsikre for, at der landet over er skaffet i tusindvis af yderige dyr i kraft af lån gennem disse foreninger. I øjeblikket er det måske mekanisering, det drejer sig om, men i næste omgang kan det være bygningsforbedringer, og det burde også kunne gøres gennem foreningerne.

Jeg ville meget gerne vide, hvor mange penge der egentlig er tabt på indkøbsforeningerne. Jeg ved, at de, der er gamle nok til at kunne huske 30erne, kan finde nogle tab, men fra 1940 og fremefter har staten ikke tabt en øre på disse foreninger. De har i nogen udstrækning fået billige lån, og det er de taknemlige for, men tab har der ikke været noget af.

Må jeg til slutning sige, at jeg tror, man skulle lægge lidt større vægt på den afdeling, der hedder indkøb, snarere end på den, der hedder lån. Når foreningernes formand her kunne meddele, at der var købt 2 000 traktorer i fjor, tør jeg garantere formanden for, at hvis han går til et firma, der fører den rigtige traktor, og siger til vedkommende firma: jeg skal købe 2 000 traktorer i det kommende år og vil betale dem uge for uge, efterhånden som de bliver leveret, betale dem kontant og garanterer

[Aage Fogh.]

for, at de er aftaget, inden året er gået, så får formanden mindst 20 pct.s nedslag i prisen, d. v. s. et par tusind kroner pr. traktor, og det betyder meget mere for foreningernes virksomhed end selve lånevirkomheden. Det er indkøbene, det, at man er store købere, og det, at man er kontante købere, der skal udnyttes, og her har husmændene en chance, som husmændene, der er yderst forsigtige i penge-sager, har forstået at udnytte på en sådan måde, at det er kommet dem selv til gavn og ikke har voldt staten nogen skade. Jeg tror, de er så dygtige på dette område, at man dristigt tør gå videre og sige til dem: nu kan I få lov til at administrere det selv; vi vil kun give garanti for obligationer, så kan vi udstede dem, I har brug for til at løse de spørgsmål, der melder sig. Det gælder maskiner i dag, det gælder bygninger i morgen, og måske det bliver en tredje ting senere.

Landbrugsministeren (Skytte): Jeg forstår, at der fra praktisk talt alle sider er enighed om, at lån til fælles mekanisering er noget af det, man finder rigtigt, selv om man kan nære visse principielle betænkeligheder, og jeg takker for denne enighed. Jeg takker de ordførere, der i det hele taget er enige med mig i denne sag, og jeg skal kun knytte nogle få bemærkninger til de udtalelser, der er fremsat her.

Jeg vil gerne allerførst sige til det ærede medlem hr. Søren Jensen, at når jeg, da vi sidst behandlede et lignende forslag, talte om forbedring af mulighederne for at give lån til bygninger og til mekanisering, ja, så grundede det sig i, at jeg dengang havde planer om en statslånsordning gående ud på at sikre disse lånemuligheder. Forinden en sådan ordning skulle etableres, indkaldte jeg banker, sparekasser og kreditinstitutioner, fordi mit standpunkt var det, som jeg også dengang gav udtryk for, at kunne spørgsmålet klares ad privat vej, var det at foretrække. Det foretrækker jeg altid, hvis det kan gøres og gøres lige så godt. Følgen af de forhandlinger, jeg havde med pengeinstitutterne dengang, blev oprettelsen af landbrugets realkreditinstitut, som netop har opgaver i forbindelse med bygningsforbedringer og generationsskifte. Det

har i den tid, det har arbejdet, udlånt betydelige midler til landbruget. Jeg mener, det har virket godt, og derfor er det et spørgsmål, hvorvidt der i dag er nogen grund til, at der skal ske ændringer netop på dette område.

Jeg har i en tidligere debat i dag peget på, at der igen kommer finansieringsproblemer i forbindelse med sammenlægningen og alt, hvad det fører med sig.

Må jeg sige til det ærede medlem hr. Niels Ravn: det er ikke helt i overensstemmelse med mine udtalelser og slet ikke med min mening, når han siger, at jeg har erkendt, at de landbrug, der her får lån, skal forsvinde. Det er ikke rigtigt. Ærede medlem hr. Niels Ravn, det kan ikke være rigtigt; Jeg mener det ikke, har aldrig sagt det. Jeg har sagt, at jeg stiler mod en frivillig ordning, så man frivilligt kan foretage sammenlægning højere op, end man gør i dag. Ét er at stile mod det, og ét er også at stile mod en højere brugsstørrelse ved udstykningen, et andet er, at når det er en frivillig ordning, så indebærer det som noget ganske selvfølgelig, at man ikke skal tvinge nogen, og når man ikke tvinger nogen, vil der efter min mening langt fremover stadig være brug også under den størrelse, vi fastsætter som mindstestørrelse, altså den størrelse, man kan sammenlægge op til, uden at man i og for sig behøver at spørge nogen om det. Jeg synes for så vidt, at dette forslag netop er både ønskeligt og nødvendigt af hensyn til alle de brugsstørrelser, som ligger under denne grænse. Det er et tilbud til dem om, at de her kan gennemføre en tiltrængt mekanisering.

Når man minder mig om — det var det ærede medlem hr. Mose Hansen — at jeg har overset landbrugets vanskeligheder, så de kom bag på mig, og begrundet det med, at jeg ikke søgte om flere penge sidst, så er det heller ikke rigtigt. Det, jeg har overset, og det, der kom bag på mig, var, at behovet for mekaniseringen var så stærkt, som det viste sig at være, og krævede et så stort beløb i penge. Det er årsagen til, at vi så relativt hurtigt må komme igen og bede om flere penge.

Jeg skal sluttelig understrege det, som det ærede medlem hr. Aage Fogh sagde. Praktisk talt er der aldrig tabt penge, som

[Landbrugsministeren.]

har været udlånt efter denne lov. Den har været til stor hjælp for mange, hvis lånemuligheder har været meget begrænsede, og derfor synes jeg, at mange ting taler for, at vi skal fortsætte denne lovgivning. Derfor er jeg tilfreds med den sympati og tilslutning, dette lovforslag har opnået ved denne behandling.

Chr. Rasmussen: Jeg skal ikke forlænge denne debat meget, men jeg synes, at det ærede medlem hr. Niels Ravn arbejdede sig temmelig højt op, ja, så højt, at han nær havde holdt den samme tale, som han holdt, da statshusmandsloven var til behandling. Der var i hvert fald ikke mange ord, der afveg fra den. Det ærede medlem kender udmærket min stilling til spørgsmålet om nedlægning og sammenlægning af mindre brug, men jeg er ikke af samme opfattelse som det ærede medlem, at det er noget, der vil ske i løbet af 0,5. Der vil gå adskillige år, hvis man virkelig vil arbejde sig frem mod en ejendomsstørrelse af en anden art end den, vi kender for tiden. Det er da helt givet, at masser af de husmænd, som sidder på ejendomme på 10, 12, 15 tdr. land og i øjeblikket har det meget godt og er tilfreds under de forhold, de lever under, og måske skal være der i 20-25 år endnu, ikke vil sælge deres jord. De vil fortsætte, og det er i høj grad dem, man tager sigte på med denne lov, hvis rækkevidde ikke bliver nær så mange år frem i tiden.

Det ærede medlem hr. Mose Hansen sagde, at jeg ved tidligere lejlighed havde nævnt fejlinvesteringer i landbruget. Ja, det gælder så sandt for dyden også det mindre landbrug. Der er mange, der har foretaget fejlinvesteringer dér. I hvert fald er det sådan, at hvis disse husmandsbrug ikke har været så store, at de har skaffet tilstrækkeligt arbejde til familien, og de alligevel har foretaget stor mekanisering, så medfører det naturligvis, at de søger deres indtægter andre steder. Det er sket i vid udstrækning. En af kalamiteterne i en lang række mindre ejendomme i øjeblikket er simpelt hen den, at ejerne ikke ved, hvor de skal gøre af sig selv. De har kun 3-4 timers arbejde om dagen. Derfor søger de andre steder hen. Det er en af år-

sagerne til, at man vel må arbejde henimod en større ejendomsstørrelse end den, vi har i øjeblikket.

Søren Jensen: Det glæder mig oprigtigt at høre det ærede medlem hr. Aage Fogh her i dag, det glæder mig, at det ærede medlem stadig er tilhænger af en overgang til privatfinansiering, men, ærede medlem, tiden er gået. Derfor må jeg spørge: er det kun en talemåde, eller er det en realitet? Mere end en lille halv snes år, i hvert fald 8-9 år, har den tale lydt. Jeg vil gerne citere fra Folketingstidende 1953-54 fra tredje behandling af et lignende lovforslag, det står sp. 4922, hvor det ærede medlem hr. Aage Fogh udtalte:

„Så gentager jeg, at jeg ser det som fremtidens opgave, at vi kommer væk fra statens penge her; jeg tror dog, dette er nødvendigt foreløbig.“

Da vi sidst havde forslaget til behandling, blev det udtalt — det har jeg ikke, så jeg kan ikke citere det, men jeg husker, det blev udtalt, at det ærede medlem ville håbe, at det kunne lykkes næste gang. Næste gang, det er nu, men lad os nu se at gå sammen og søge at få et fornuftigt samarbejde, så vi kan nå frem til det, som jeg formoder både det ærede medlem og jeg er enige om.

Niels Ravn: Jeg har nogle ganske få bemærkninger først til det ærede medlem hr. Morten Lange, der gav udtryk for, at nu havde det konservative folkeparti ved min tale endelig erkendt, hvor vi stod. Det var husmandsbruget, vi ville have likvideret, og det ærede medlem nævnte i den forbindelse, at jeg skulle have nævnt tallet 40 tdr. land. Ærede medlem, det var et citat, og jeg regnede med, at jeg var i det bedste selskab, det var det ærede medlem hr. Carl Petersens udtalelser fra Husmandshjemmet, jeg citerede. Det ærede medlem nævnte, at 30-40 tdr. land i dag i alt fald ikke var for meget og om 20 år i alt fald ville være for lidt.

I øvrigt må jeg sige, at det kan ikke være uvenligt over for det mindre landbrug, at man ønsker de brugsstørrelser, som ingen i dag ønsker, og som i mange tilfælde står forladt ud over landet eller i alt fald ikke drives på det, vi kalder landbrugsmæssig vis, saneret til fordel for brug, der er af en

[Niels Ravn.]

sådan størrelse, at vi kan fastholde den del af landbougdommen, som vi vel er enige om skal og bør fastholdes på landet.

Så tog det ærede medlem hr. Aage Fogh ordet og kom ind på den tidligere diskussion om, hvorvidt den finansiering, der her er tale om, kan foretages ad private kanaler i stedet for gennem statsfinansiering. Jeg havde jo en diskussion med det ærede medlem, da vi sidst behandlede denne lovgivning, hvor jeg konfronterede det ærede medlem med hans udtalelser i realkreditkommissionen. Det ærede medlem var dengang ikke hjemme, mente i alt fald ikke, det på daværende tidspunkt var aktuel politik. Han sagde som i dag, at ad åre burde man vende tilbage til privat finansiering, men i den aktuelle situation var det nødvendigt at fastholde statsfinansiering. Nu har det ærede medlem igen her i dag været oppe at give udtryk for det samme: principiel fastholden ved udtalelsen fra realkreditkommissionen gående ud på privat finansiering en dag ad åre, men i den aktuelle situation fortsat statsfinansiering.

Når vi nu betænker de grænser, der her er tale om, de 15 ha eller 20 000 kr.s grundværdi — jeg citerer igen det ærede medlem hr. Carl Petersen — kan man vist, hvis den rigtige udvikling kommer i gang, forvente, at så er der ikke ret mange flere tilbage af de brug, der her er tale om. Hermed har jeg for så vidt også svaret den højtærede landbrugsminister, der sagde, at jeg havde udtalt, at den højtærede landbrugsminister havde erkendt, at disse brug skulle forsvinde. Jeg har måske ikke brugt udtrykket erkendt, men jeg har citeret den højtærede landbrugsminister, der efter Husmandshjemmets referat havde udtalt, at vi stiler efter en mindstestørrelse på 25-30 tdr. land middelgod jord. Den højtærede landbrugsminister stiler så i alt fald efter, at hovedparten af de brug, der her er tale om, skal forsvinde — så lad os sige det.

Så endelig en ganske kort bemærkning til det ærede medlem hr. Chr. Rasmussen. Det er nu anden gang i dag, jeg må høre, at jeg holdt den samme tale. Når man holder en tale, som viser sig at være den rigtige tale, en tale, der er i overensstemmelse med udviklingen, så må det ærede medlem undskylde, at så fortsætter vi med

at holde den tale, indtil vi bliver så mange — og udviklingen tyder på, at det ikke kan være så længe — at vi kan gennemføre de synspunkter, denne tale gennem år har givet udtryk for — og det kan vi kun være tilfreds med.

Aage Fogh: Må jeg sige til det ærede medlem hr. Søren Jensen, at forklaringen på, at vi ikke er kommet nærmere mod det mål, jeg har talt om nogle gange, er den ganske simple, at man inden for indkøbsforeningernes nuværende ledelse var bange for at arbejde med obligationer, som der jo er kurs på. Hvorfor? Jo, fordi man fra bankers og kreditforeningers side havde sagt til dem: hvis I nu får så og så mange millioner kroner — skal vi sige til en kurs af 80 — og kursen så stiger, hvilket vil sige, at renten falder, så kommer alle lånerne og afleverer pengene og siger: nu skal I have tak, nu vil vi betale dem af. Så ligger man med millionerne. Hvad skal man så gøre? Det var man bange for.

Hvordan har man ordnet det i realkreditinstituttet? På en meget nemmere måde, for realkreditinstituttet har ganske simpelt sagt: når I engang har fået pengene til den og den kurs, kan I godt betale af, men det bliver til dagens kurs. Så er der ingen risiko. Det var, så vidt jeg kan se, den daværende ledelse af indkøbsforeningerne ikke klar over, men det er helt klarlagt nu, at sådan er teknikken, og den kan bruges — så er der ingen risiko. Derfor håber jeg stadig på, at man skal komme tilbage til det standpunkt, for det er helt urimeligt, at indkøbsforeningerne skal stilles over for en smålig kritik fra venstres og de konservatives side af, at de arbejder med statspenge. Jeg kan da godt se, at de har lidt fordel af det, men det er så lidt, at hvis de kunne få pengene i det fri marked, under friere forhold, ville meget være vundet.

Det ærede medlem hr. Niels Ravn talte igen om alt det i landbruget, der skal forsvinde, og alt det dér. Det er muligt, det ærede medlem har ret; jeg tør ikke benægte det. Jeg ved ikke, hvordan udviklingen bliver; men jeg ved, at hvis vi får det ud af vor indtræden i de seks, som vi venter, bliver der ikke baggrund for, at der skal forsvinde 51 000 landbrug i Danmark. Jeg ved også, at man, hvad teknik angår, kunne

[Aage Fogh.]

prøve på at lægge forholdene sådan til rette, at man afpassede teknikken efter de brug, vi har eller ønsker at have, og ikke afpasser brugene efter teknikken. Det er der væsentlig forskel på. Der kan gøres meget på de områder, når vi først bliver klar over, hvordan udviklingen vil blive i fremtiden.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Chr. Rasmussen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Udvalget angående forslag til lov om forhøjelse af prisen på klasselotteriets lodder m. v. har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Medlem af folketinget Gertie Wandel har meddelt mig, at hun ønsker til undervisningsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren overveje en ændring af aldersgrænsen for børns optagelse i skolen?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 12. december kl. 14 med følgende dagsorden:

1) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om udlån til statshusholdningsbrug m. m.

2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om udlån til arbejderboliger på landet.

3) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om ændring af lov om indkøbsforeninger for mindre jordbrugere.

4) *Fortsettelse af første behandling af:*

Forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1962 til 31. marts 1963.

5) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om indkomstbeskatning af aktieselskaber m. v.

6) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om afgift af spiritus, vin og øl.

7) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om forbrugsbegrænsende foranstaltninger.

8) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om forskellige forbrugsafgifter.

9) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i statsbane-loven.

10) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i postloven.

11) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om Arctic Mining Company A/S.

[Formanden.]

12) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov for Grønland om indførselsafgifter m. v.

Formanden meddelte sluttelig planen for tingets øvrige møder i den følgende uge.

Mødet hævet kl. 16²⁵.

36. møde.

Tirsdag den 12. december kl. 14.

Formanden: Under henvisning til bestemmelsen i § 4, stk. 2 c, i lov nr. 215 af 11. juni 1959 om radiospredning anmoder ministeren for kulturelle anliggender i skrivelse af gårs dato om, at der af folketinget må blive udpeget et nyt medlem til radiorådet som repræsentant for lyttere og fjernseere i stedet for professor, dr. phil. Hakon Stangerup, der i henhold til samme lovs § 4, stk. 2 a og stk. 6, af ministeren er udpeget til medlem af og næstformand for radiorådet.

Med skrivelsen følger som bilag en indstilling af 7. d. m., der af ministeriet er indhentet fra Dansk Lytter- og Fjernseerforening, som i sin tid havde indstillet professor Hakon Stangerup.

Ministeriets skrivelse med det nævnte bilag vil blive tilstillet den gruppe, som det efter forretningsordenens § 36, stk. 3, tilkommer at besætte den ledige plads, og vil blive optaget i tillæg B.

Medlem af folketinget Mose Hansen har meddelt mig, at han ønsker til landbrugsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Hvilke faglige kvalifikationer agter landbrugsministeren at lægge til grund ved udnævnelse af landbrugsattachéer i udlandet?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om udlån til statshusmandsbrug m. m.

Valgt blev: *Teichert, Bladt, Horn, Lund Jensen, Carl Nielsen, Carl Petersen, Chr. Rasmussen, Chr. Thomsen, Axel Sørensen, Niels Eriksen, Søren Andersen, Søren Jensen, Peter Larsen, Niels Ravn, Juul Madsen, H. C. Toft og Morten Lange.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om udlån til arbejderboliger på landet.

Valgt blev: *Bladt, Lund Jensen, Evald Kristensen, Th. Mikkelsen, Carl Nielsen, Chr. Rasmussen, Teichert, Chr. Thomsen, Axel Sørensen, Niels Eriksen, Søren Andersen, Peter Larsen, Ravnkjær, Juul Madsen, Clausen (Olufskjær), H. C. Toft og Storgaard.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring af lov om indkøbsforeninger for mindre jordbrugere.

Valgt blev: *Chr. Rasmussen, Bladt, Hjortnæs, Th. Mikkelsen, Carl Nielsen, Carl Petersen, Teichert, Chr. Thomsen, Jens P. Jensen, Søren Jensen, Ejnar Hansen, Heilesen, Conrad Kofoed, Niels Ravn, Clausen (Olufskjær), Juul Madsen og Morten Lange.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Fortsettelse af første behandling af forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1962 til 31. marts 1963.

(Foregående del af første behandling findes i tidenden sp. 1333, 1425 og 1623).

Forhandlingen genoptoges.

Statsministeren (*Kampmann*): De ærede medlemmer hr. Johan Nielsen og hr. Johan